

K některým otázkám přípravy a vedení obranné operace

Od roku 1991 bylo úsilí vojenských odborníků kromě jiného věnováno tvorbě a rozvoji zásad přípravy a vedení obranné operace na operačních stupních. V minulém a v tomto roce se ještě více toto úsilí zintenzivňuje, přičemž se souběžně vytváří teorie obrany státu na nejvyšší úrovni a zásady přípravy a vedení bojové činnosti na úrovni taktické. Tento proces vytváření nové teorie vojenského umění nebyl a není dodnes dostatečně koordinován a jak se říká, začal někde „zprostředka“. Nejde jen o nejednotnost pojmosloví z hlediska formy, ale mnohdy jde o rozlišené chápání obsahové stránky. Proto vltám vznik Ústavu obranných studií Armády České republiky (ÚOS AČR) s organizační strukturou, kterou ve svém článku ve VR 1195 uvádí jeho ředitel generálmajor Ing. Emil Antušák. Podle znění základních úkolů ÚOS AČR uvedených v tomto článku by tedy i rozvíjení teorie vojenského umění mělo být v budoucnu koordinováno na vyšší úrovni než doposud.

Je potřebné mít jednotící normy vojenského umění

S vytvořením nových podmínek vedení bojové i nebojové činnosti jednotkami, útvary, svazky, svazy, ale i armádou jako celku nebo její částí, je jistě nezbytné stanovit jednotící normy vojenského umění na taktickém, operačním i strategickém stupni. Podle mého názoru tyto nové podmínky nejvíce ovlivnily obsah nejvyššího stupně vojenského umění, tedy vojenskou strategii. Tvorba zásad k realizaci nového obsahu přípravy a vedení operací ve strategickém měřítku bude proto zřejmě vyžadovat relativně nejvíce úsilí a času. Obsahová stránka středního článku vojenského umění - operačního umění, musí vycházet z principů a zásad vojenské strategie a budou muset zřejmě být značně uzpůsobeny novým potřebám a možnostem vlastních vojsk. Vojenské umění na taktické úrovni, zvláště na stupních četa, rota, podle mého názoru, dozná relativně nejméně změn. Jde jistě o polemičtý názor se kterým možná nebudou souhlasit vojenští odborníci, zabývající se taktikou. Měl jsem však možnost se seznámit s návrhy (či pracovními verzemi) předpisů všech tří úrovní, přičemž jsem nabyl dojmu, že zcela nová teorie je obsahem strategického předpisu (možná i proto, že nelze použít srovnávací hledisko s dosud neexistující normou vojenské strategie), mnoho nového lze vysledovat v návrhu operačního předpisu. Návrh polního řádu obsahuje relativně nejméně změn proti stávajícímu řádu (je pro mne mimochodem nepochopitelně rozsáhlý). Všechny tyto základní normy vojenského umění musí být ve vzájemné kontinuitě, což si představuji tak, že:

- * **strategický předpis** bude obsahovat vojensko-politické vstupy vyplývající z „Vojenské strategie ČR“, jeho podstatou budou zásady přípravy a realizace vojenských opatření odvrácení války a zásady přípravy a vedení obranné operace a dalších forem bojové i nebojové činnosti AČR, kterými se bude řídit Generální štáb - hlavní velení AČR. Dále bude obsahovat nezbytné výstupy pro operační stupně.

* **operační předpis** bude obsahovat vstupy vyplývající z vojenské strategie (myšleno ze strategického předpisu), jeho podstatou budou zásady přípravy a realizace nestandardní činnosti armádního sboru v součinnosti s dalšími svazy v rámci plnění vojenských opatření odvrácení války a zásady přípravy a vedení obranné operace a dalších forem bojové i nebojové činnosti armádního sboru, kterými se budou řídit velitelé a štáby těchto sborů. Dále bude uvádět potřebné výstupy pro taktické stupně.

* **taktický předpis** bude vycházet ze zásad operačního předpisu. Jeho podstatou budou otázky přípravy a vedení boje a dalších forem nestandardní činnosti jednotek, útvarů a svazků, kterými se budou řídit příslušní velitelé a jejich štáby.

Zatímco strategický předpis by měl řešit otázky komplexně, včetně perspektivních vazeb v duchu přidružení a pozdějšího členství ve vytvořených bezpečnostních strukturách, operační i taktický předpis by měl být výchozím podkladem k tvorbě odborných předpisů pro druhy vojsk a služeb k jejich použití na operační i taktické úrovni.

V článku se dále budu zabývat některými otázkami operačního umění, tedy zásadami, o které by se měli velitelé armádních sborů při přípravě a vedení obranné operace v rámci obranné operace Armády České republiky opírat a které by měli tvůrčím způsobem uplatňovat.

Operační uskupení (armádní sbor)

V odborných diskusích je velmi používaným pojmem pojem „operační uskupení (armádní sbor)“, kterým se zřejmě sleduje úmysl vyjádřit nové pojetí vedení obranné operace nejen armádním sborem, ale i vyčleněnými silami a prostředky jednoho nebo dvou armádních sborů, sborů vzdušných sil, zálohy hlavního velení a sil logistiky. Používání tohoto „kombinovaného“ pojmu je však podle mého názoru ne zcela přesné.

O operačním uskupení lze obecně a ve výše uvedené souvislosti hovořit. Lze ho chápat i jako operační uskupení vojsk na směru hlavního úderu protivníka, na druhém směru jeho útoku, jako operační uskupení vojsk v hloubce, na taktickém či operačním pásmu obrany, nebo jako protiúderné operační uskupení atd. Pojem operační uskupení však nelze podle mne chápat jako určitý organizační prvek vojsk AČR s nestálou strukturou. Podle mého názoru není ani vhodné používat pojmu „velitel operačního uskupení“. Používání tohoto pojmu zřejmě vychází z představy, že by velitel armádního sboru (tedy velitel jedné organické části pozemních vojsk AČR) přímo velel všem zúčastněným vojskům a odpovídal za dosažení cílů v dané obranné operaci.

Podle stále platných zásad může být armádní sbor: a) posílen, nebo b) podporován k tomu, aby mohl úkoly obranné operace splnit. **Posilující svazky a útvary přebírá velitel sboru do své podřízenosti a přímo jim velí** (dělostřelectvo, ženijní a chemické vojsko, mechanizované brigády, brigádu rychlého nasazení aj.). *Vzdušné síly a síly logistické podpory se však veliteli sboru (podle dosavadních zásad) nepřidělují, tedy těmto silám velitel armádního sboru ani nevelí.* S vyčleněným úsilím vzletů letectva hospodář prostřednictvím operační skupiny sboru TL, protivzdušnou obranu a logistickou podporu vyžaduje prostřednictvím operačních skupin těchto svazů. Podle mého názoru tedy **velitel sboru zůstává velitelem sboru**, který může být posílen a podporován podle rozhodnutí náčelníka generálního štábu - velitele AČR ostatními svazy nebo ze zálohy hlavního velení.

Jestliže by došlo k vojenskému konfliktu, jsem přesvědčen o tom, že obrannou operaci budou muset vést všechny sbory společně, a to za bezprostředního řízení generálním štábem - hlavním velením AČR. I z tohoto důvodu **považuji používaný pojem „operační uskupení (armádní sbor)“ jako nevhodný.** Pojem „velitel operačního uskupení (armádního sboru)“ bych z výše uvedeného důvodu zcela zavrhl.

Prostor obrany a jeho infrastruktura

Jedním z komponentů systému obrany armádního sboru je prostor obrany, jež je podle dosavadní teorie tvořen z navzájem na sebe navazujících oblastí bojové činnosti, pásem obrany a systému zátarasů. Prostor obrany zahrnuje:

- * postavení a základny prostředků průzkumu a radioelektronického boje,
- * prostory obrany brigád (samostatných praporů),
- * další prostory rozmístění vojsk, klamné prostory, komunikační síť, místa velení aj.

Tedy jeho členění je na první pohled dosti rozmanité, a dalo by se říci i vnitřně nejednotné. Podle mého názoru je toto členění zbytečně komplikované a nese v sobě některé překonané prvky vedení bojové činnosti.

Oblasti společného boje, usměrňování boje, blízkého boje, boje v hloubce a zabezpečení (převzaté z terminologie armád NATO) se mi jeví jako **samoúčelné.** Vždyť oblast společného boje je jen před předním okrajem obrany? Jsem přesvědčen, že vševojskový (tedy společný boj) je veden nejen před předním okrajem, ale v celém prostoru obrany.

Charakteristiky dalších oblastí jsou podle mne značně polemické. Většina z těchto oblastí přesahuje hranice vlastního prostoru obrany (viz obr. 2, článku plk. Ing. Němce, CSc. a plk. Ing. Karaffy, CSc. „Příprava a vedení obranné operace“, VR 1/95) a v používané vojenské terminologii se s těmito pojmy pracuje velmi sporadicky. Zcela neorganicky tyto pojmy vyznívají ve spojitosti s následnými pásmy a čarami obrany. Klasická pásma (postavení) se mi zdají i z hlediska tendencí vývoje způsobů vedení bojové činnosti potencionálním protivníkem víceméně překonaná. Představa, že by protivník útočil na předem připravenou a vybudovanou obranu se mi jeví jako podceňování jeho inteligence, zvláště při současné vysoké úrovni průzkumu.

Pojmy „taktické pásmo obrany“ a „operační pásmo obrany“ je podle mého názoru nutno chápat jako pásma vytvořená z jednotlivých sousedních prostorů obrany brigád (nebo i jednoho prostoru obrany brigády) a ne jako soubor opevnění, ženijně vybudovaných úseků apod. Samotný pojem „*prostor obrany*“ byl používán již v roce 1992 k vyjádření zásadní změny ve vedení bojové činnosti.

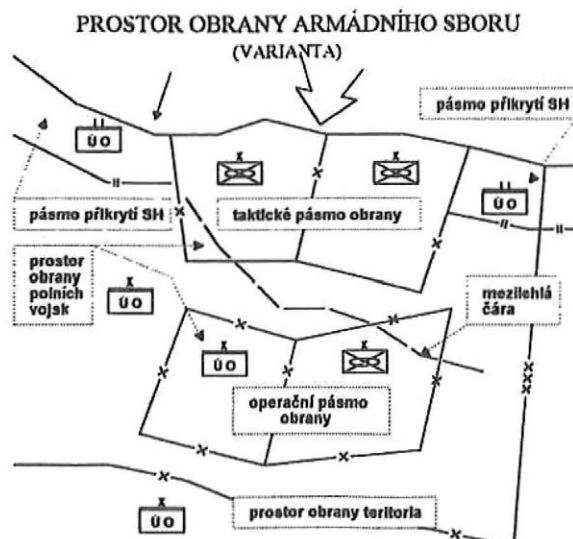
Předpokládaná nelineárnost fronty, současné působení protivníka na více směrech, uplatňování různých nekonvenčních způsobů vedení bojové činnosti, zvláště na principech **současného a postupného působení** protivníka ze všech směrů (i ze vzduchu) systém klasických pásem a ženijně připravených čar výrazně nezdůvodňují. Diskutabilní je i otázka, jakými silami a prostředky by takováto klasická pásma a postavení byla budována?

Chápání prostoru obrany jako **prostoru odpovědnosti daného stupně velení za jeho obranu a ochranu** tím, že v tomto prostoru bude na protivníka palebně, elektronicky i jinak působeno s úkolem jej vyřadit, je podle mého názoru, vhodnější. Ze strany obránce by

pravděpodobně šlo o velmi rozmanitou činnost, zvláště přepadovou, prováděnou v přidělených prostorech obrany.

Charakteristika mezilehlého pásma obrany je v současné teorii také polemická. Předcházející pásma jsou tvořena prostory obrany brigád, což se v případě mezilehlého pásma obrany zřejmě nepředpokládá. Proto bych navrhoval používat pojmu „mezilehlá čára“.

Pásma přikrytí státní hranice (PSH) nelze jednoznačně zahrnovat do prostoru obrany armádního sboru (viz opět výše zmíněný obr. 2 článku jmenovaných autorů). Pásma přikrytí SH bude zaujetím operační sestavy armádního sboru „pohlčeno“ do prostorů obrany brigád prvního sledu. Zachováno může být v úsecích mimo prostor obrany armádního sboru. Z tohoto hlediska je toto pojetí pásma přikrytí SH v částečném rozporu s pojetím, kdy se PSH organizuje, buduje a zaujímá k dezinformaci protivníka o průběhu předního okraje obrany. Možná varianta prostoru obrany je uvedena na obr.

Obr.: Možná varianta prostoru obrany armádního sboru

Jestliže do sestavy armádního sboru v současnosti patří vojsko územní obrany, pak by bylo vhodné, aby i jejich prostory obrany patřily do prostoru obrany armádního sboru. Členění prostoru obrany sboru by pak spočívalo (z hlediska mechanizovaných brigád a brigád územní obrany armádního sboru) v dělení na:

prostor obrany polních vojsk, obsahující

- ▲ taktické pásmo obrany s prostory obrany prvosledových brigád,
- ▲ operační pásmo obrany s prostory obrany druhosledových brigád;

prostor obrany teritoria, obsahující

- ▲ prostory obrany brigád územní obrany,
- ▲ prostory obrany vojsk v pásmu přikrytí SH.

Jestliže by do sestavy armádního sboru v budoucnu vojska územní obrany nebyla zahrnována, pak by prostor obrany polních vojsk by totožný s prostorem obrany armádního sboru.

Protiúder

Jedním z důležitých úkolů v obranné operaci AČR je provedení protiúderu. Podle dosavadních názorů se armádního protiúderu zúčastní síly a prostředky zálohy velitele AČR, kterým bude zpravidla velet náčelník GŠ - velitel AČR (viz např. zmíněný článek obou autorů na str. 75, VR 1/95). Otázka zní: Jak je míněno to, že náčelník GŠ bude zpravidla velet armádnímu protiúderu? Předpokládám, že se míní velení *cestou velitele protiúderného uskupení*, které by mělo být zpravidla v síle armádního sboru. Podle mého názoru není rozhodující, zda jde o zálohy hlavního velení nebo jen o volné síly obou armádních sborů, které byly soustředěny do protiúderného uskupení. Z hlediska velitele a štábu vytvořeného protiúderného uskupení v síle armádního sboru by tedy šlo o *útočnou operaci*. Z tohoto pak logicky vyplývá, že by bylo vhodné **neopomíjet rozvoj operačního umění z hlediska útočné činnosti**. Některá tvrzení, že z politických důvodů nelze připustit pojem „útočná operace“ je diskutabilní. Pokud budeme vojenské umění podřizovat nesprávným názorům, rozvoji teorie a praxe operačního umění nepřispějeme.

* * *

Uvedené názory na některé otázky vojenského, resp. operačního umění mohou být pro čtenáře polemické, což považuji za přirozené a potřebné k případné následné výměně názorů na stránkách tohoto časopisu nebo při besedě „u kulatého stolu“. Bylo by vhodné dostatek pozornosti věnovat otázkám:

- použití vojsk při nevojenském ohrožení, zvláště při uzávěře státní hranice se sousedním, politicky nestabilním státem,
- zpravodajské přípravy operace,
- modernizace algoritmu rozhodování a štábní práce v podstatě na všech stupních velení,
- velení vojskům z hlediska procesu a systému při použití vojsk v podmínkách mobilizačně plně nerozvinuté armády při nevojenském ohrožení a jeho eskalace ve vojenské ohrožení státu atd.

K některým z těchto problémů bych se rád vyjádřil v jednom z příštích článků.